

ספר עריכת נר

אוצר פירושים
עמ"ס ערכין

והוא אוסף כללי מאוצרם של רבותינו
הראשונים והאחרונים, ספרי שו"ת
והפוסקים, ערוך בלשון צחה
וקלה, קצר ותמציתי

ובראשו קונטרס
עניני וגדרי ערכין

מאת
יוסף יוזפא פרענקיל

טבת תשע"ב לפ"ק
ברוקלין, נ.י. יצ"ו

Sefer Arichas Ner
An Encyclopedia of All Commentaries
on
Tractate Arachin of The Babylonian Talmud
by **Joseph Frankel**

ISBN: 978-0-615-56083-0
© Copyright 2011

■ להשיג הספר: ■

לונדון:	ארה"ב:	ארץ ישראל:
הרב יואל פרענקיל	אצל המחבר:	הרב ניסן פרענקיל
0208.211.0451	718.437.1672	03.616.6564

להערות והארות:

Frankel
1527 55th Street
Brooklyn, NY 11219
U.S.A.

עימוד ועיצוב ע"י

ישר גראפיקס
347.528.6918

משה שטרנבוך

ראב"ד לכל מקהלות האשכנזים
מח"ס מועדים וזמנים ושו"ת תשובות
והנהגות

סגן נשיא העדה החרדית
בעיה"ק ירושלים ת"ו

כ"ד תמוז תשס"ד

בעזה"י

ראיתי דברי הרבנים בשבח הספר
על מסכתא ערכין מאת הרה"ג
רב יוסף יוזפא פרענקיל שליט"א,
ובמסכתא זו שלא בקעו בו רבים
מצא מקום להתגדר בו, וניכר
שהשקיע עמל ויגיעה להוציא
מתחת ידו דבר נאה ומתוקן, והקורא
בו יראה ברכה המצוייה בו.

והנני לברך אותו שיזכה עוד להגדיל
תורה ולהאדירה לזכות הרבים,
ובזכות תורה"ק נזכה להתגלות כבוד
ה' בעולמו וביאת משיח צדקינו.

ומרוב טירדות אני מקצר,

והנני מצפה לרחמי שמים מרובים

משה שטרנבוך

חיים פנחס שיינברג

ראש ישיבת "תורה אור"
ומורה הוראה דקריית מטרסדורף

בס"ד, טבת תשס"ד

מכתב ברכה

הובאו לפני גליונות מספרו של
הרה"ג ר' יוסף יוזפא פרענקיל
שליט"א עמ"ס ערכין, והוא חבור
מלא וגדוש ברכות ד' הערות
והארות ביאורים ומ"מ בחו"ב
מרשימים, הכל ערוך בטוטו"ד.

והנה כידוע אין אני בא בהסכמות,
אך ניכר רוב עמלו וכשרונו של
הרב המחבר שיגע ומצא כדי מדתו
במסכת חמורה זו, וכמעט לא הניח
פנה שלא העיר בה.

על כן אברכהו שיזכה לשקוד
על התורה מתוך הרחבה ונחת,
ולחבר חיבורים מועילים להפיצם
בכרם בית ישראל להגדיל תורה
ולהאדירה.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה

חיים פנחס שיינברג

אלי' דוב וואכטפויגעל

ישיבה גדולה זכרון משה
סט. פאולסבורג

בס"ד

יום א' לסדר "הנני נותן לו את בריתי
שלום" שנת תשס"ד לפ"ק. פה סט.
פאולסבורג נ"י. יצ"ו.

הן כל יקר ראתה עיני, עלים בודדים
מהספר הנעלה והחשוב "עריכת נר"
אשר חיבר האברך כמדרשו האי
צורבא מרבנן צמ"ס חריף ובקי,
ומשנתו זך ונקי, הרב הגאון ר' יוסף
יוזפא פרענקיל שליט"א מעיר
ברוקלין נ"י. אשר עמל בעמלה של
תורה ללקט וללבן דברי המפורשים
ראשונים ואחרונים על מסכת ערכין,
וערכם בעריכה נאה ומסודרת, דבר
דבור על אופניו, בלשון קל ומובן,
שתהי' לתועלת רב לכל באי שערי
מסכת זו. נוסף לפירוש הפשט, גם
נכנס לתוך נכחי החקירות והעינויים
העמוקים, והעלה מרגלאין טבין
מתוך ספרי שו"ת, וגם הוסיף מדיליה
פרפראות לחכמה, כיד ה' הטובה
עליו.

לכן אמינא יישר כחו וחילו
לאורייתא, כי עשה דבר טוב
להתעסק בקדשים, ולסייע לרבים
בהבנת מסכת זו אשר לא הלכו

בה נמושות, והפרוץ בה מרובה על העומד. ויה"ר שחפץ ה' בידו יצליח, להוציא לאור ולהפיצו בישראל, ויהיו הדברים
מתבדרין בבי מדרשא. וודאי שיגן עליו זכות הגדולים אשר הביא דבריהם בספרו, שיוכל לישב בבית ה' במנוחה ושלוה,
ויזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה, עד ביאת מבשר טוב בב"א.

החותם למען לומדי תורה ועמלי'

אלי' דוב וכטפוגל

יקותיאל יודא ביטרספעלד

ישיבה הרבצת תורה

זכרון שניאור

ברוקלין, נ.י.

בס"ד

יום שהוכפל בו כי טוב לס' וכן תעשו (ברש"י לדורות) חודש שמרבין בו בשמחה, תשס"ד

לכבוד האברך החשוב המופלג בתו"ש וחסידות שלהיו"ח, פאר והדר ישיבתנו הק' מוכתר במעלות ומדות טובות ש"ב הרב ר' יוסף יוזפא פרענקיל שליט"א

שמחתי לראות כי עץ עושה פרי, ואחרי היגיעה העצומה שהנך עמל זה שנים הרבה בישיבתנו הק' מתוך התאמצות לעמוד על בריו של כל סוגיא, ובפרט לאחרונה שקבלת על עצמך העבודה הגדולה להתעמק ולהבהיר ולהאיר עיני הלומדים במסכת ערכין, ב"ה זכית להוציא מתחת ידך דבר המוכן, ולהעלות על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנן, דבר מסודר ויפה, וגם הוספת בעצמך הערות.

מו"ר הגר"א קוטלר זצוק"ל הי' אומר שהגם הכי גדול של דורות שלנו הוא מה שמרגישים מתיקות בלימוד התורה, וזה אפשר רק ע"י יגיעה ועמלות, וכמו שהאריך הט"ז (או"ח סי' מ"ז ס"ק א') שהתורה אינו מתקיימת אלא במי שממית עצמו עלי', דהיינו שעוסק בפלפול ומשא ומתן של תורה וכמ"ש אם בחקתי תלכו וגו' ע"מ שתהיו עמלים בתורה. משא"כ באותן שלומדים מתוך עונג ואינם יגיעים בה אין התורה מתקיימת, כי הברכה היא לעסוק בדברי תורה, דרך טורח דוקא.

זכות גדול הוא לך שעל ידך יתרבה עמל התורה, ויעיינו הלומדים בדברי המפרשים של רבותינו המאירים עיינו בעמקי התוה"ק. והנני מברך שתזכה להמשיך להפיץ מעיינותיך חוצה, ולעולם תהי' נמנה בין מוזכי הרבים.

החותם באה"ר, בברכת התורה ולומדי

יקותיאל יודא ביטרספעלד

אליעזר גינזבורג

ראש הכולל, ישיבת מיר ארה"ב

בס"ד

יום ח' אלול שנת תשע"א

להגדיר ולתאר התלמיד חכם הנעלה, ידידי הרה"ג רב יוסף יוזפא פרענקיל שליט"א תלמיד ישיבתנו הקדושה ישיבת מיר בארצות הברית, לא בעיני דברים ותוארים, רק "נייתי ספר ונחזי", ראה מה שעלה במצודתו אחר יגיעה רבה והתמדה נפלאה, להיות סופר ומונה כל מילה ומילה של מסכתא ערכין ולהעלות כל מרגניתא טבא שראו עיניו השוטטות בכל האצרות של רבותינו הראשונים ורבותינו האחרונים, ולהוסיף מדיליה ביאורים וחידושים העולים מעומקי ים התלמוד של מסכתא זו.

חז"ל אמרו מות מצוה קונה מקומו, ק"ו בן בנו של ק"ו בעת שנותן חיים למצוה ע"י שעוזר ומסייע לאחרים לקיימה, ואם במצוה כן, בתורה עצמה אין מילה נכונה ראוי לצייר ההטבה שעשה התלמיד חכם הנעלה עם מסכתא ערכין, ועד כמה גדולה מקומו שקנה לו בעולם התורה ובנצחיות של התורה בזה שהוציא לאור עולם ספרו עריכת נר אוצר פירושים על מסכתא ערכין.

מרום התפעלות והכרה והוקרה אברכהו להיות כמעין שאינו פוסק להשקות העדרים אלו בני תורה שצמאים לעסוק באלו מסכתות שלא הלכו בהם הנמושות, להוציא לאור עולם עוד ועוד, להיות נמנה עם אלה שמוסורים בכל לב ובכל נפש לזכות את הרבים.

ברגשי אהבה וידידות,

אליעזר גינזבורג

ברכת אב

יום עש"ק לסדר זאת חקת התורה תשס"ד לפ"ק

כבוד בני חביבי יקירי מחמד עיני ולבי, אברך מופלג כמשמעו ומדרשו, מופלא שבערכי"ן, מופלג בתורה ויראה טהורה, חריף ובקי, קנקן חדש מלא ישן, זך הרעיון מיטב הגיון, ירא ושלם, אוצר בלום, גריס באורייתא תדירא כש"ת הרב יוסף יוזפא שליט"א.

חדו סגי ייתי בראותי אותך בא לכאן ותלמודך בידך, ואחר היגיעה העצומה שעמלת הנך זוכה לראות ברכת בעמלך, ואתה עומד בעזהי"ת להוציא לאור תעלומות חכמה פרי משנתך, חיבור נפלא מאד נעלה עמ"ס ערכין החמורה, המכיל בתוכו ציונים וביאורים נפלאים מדברי רבותינו הק' גדולי הראשונים והאחרונים המאירים את דברי חכמו"ל, והוא לתועלת גדולה ללומדי מסכת זו שימצאו הכל מכונס בפונדק אחד, אשר עדיין לא בא כבושם הזה. גם שבעה לה נפשי עונג ושמחה שגם זכית להעלות במצודתך הערות וחידושים, יקרים ועמוקים, על אדני גדולי המפרשים מיוסדים, מלאים זיו ונוגה מפיקים, כפתור ופרח משוקדים, ערוכה בכל וסדורה.

בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, ועל כל זאת תהלת ה' ידבר פי, מקום הניחו לך להתגדר בחידושי תורתך, וחביבים עלי דברי זקננו הקדוש זללה"ה בספרו ישמח משה (פ' תשא) שכתב לפרש מאה"כ "והמכתב מכתב אלקים חרות על הלוחות", ותו"ד כי הכותב במילי דעלמא הוי כתיבה חדשה שעדיין לא הי' עד הנה, משא"כ הכותב חידושי תורה שהם דברים אלקיים אין זה כתיבה חדשה כי הכל ניתנה למשה בסיני, וזה נקרא מכתב אלקים, שכבר חרות על הלוחות, עכדה"ק וש"י.

והנני להעתיק ברישא דספרא סנסן אחד מתורתו של ק"ז מרן הייטב לב זללה"ה (וידוע מש"כ ק"ז בשו"ת אבני צדק (אה"ע סי' נ"ו) ע"ד אשר לא הביא בתחלת ספרו ייטב לב מדברי מו"ח ק"ז הגה"ק בעל באר שבע מטאלטשווע זללה"ה, וסיפר ענין פלא כי בעת אשר הדפיס ספרו, היו לו עיכובים ומניעות, ועלה בלבו שזהו סיבה מן השמים על שלא הביא מדברי מו"ח ז"ל, וע"כ העתיק ד"ת ממנו, ואז אסתיע מילתא וגמרו בכי טוב). ואמרת אעלה בתמ"ר אוזחה בסנסיניו אשר כתב בספרו הקדוש ייטב לב (פרשת בחקותי) לבאר הא דאדם נודר לקיים את המצוה, אף שכבר מושבע ועומד עליו מהר סיני, שהוא שכשיצרו של אדם תקפו, ומונעו מעשות מצוה או מהתרחק מעבירה ואין בידו להתגבר, אז נודר ונשבע, ועי"ז ה"ה מוכרח לקיים המצוה, ואנן סהדי כי בלב שלם הוא עושהו, כידוע דברי הרמב"ם (סופ"ב מהל' גירושין) דרצונו של כל איש ישראל הוא לקיים מצות הבו"ת, והכפי' הוא רק כדי שיחלש כח יצרו. ובוה פירש ע"ד רמז מוסר, איש כי יל"א (עצה נפלאה) נדר בערכך, אין זה אנוס, כי הלא נפשו"ת (רצונותיו) לה' המה, לעשות רצונו יתברך, והנדר הוא רק להסיר המונע, וז"ש בערכך דייקא (עי' רש"י).

ואסיים בברכת אב שזכות אבותינו הק' נ"ע שהענינו כמה בקומתם יעמוד לנו שלא תמוש התורה מפנינו ומפי זרענו וזרע זרענו, ותזכה לישב על התורה והעבודה מתוך נחת ושמחה והרחבת הדעת, ויפוצו מעינותיך חוצה להאיר פני תבל עדי נזכה לעסוק בקדשים בבנין בית הבחירה בב"א.

אביך הדו"ש באהבה ומצפה להצלחתך

אלימלך פריענקיל

אזכיר בזה לטובה ולברכה את הורי היקרים שיחיו

שבעורתם יוצא ספר זה לאור

ואת מו"ח הרה"ח ישראל יעקב קאהן שליט"א

ה"ה אבי מורי הרה"ח אלימלך פרענקיל שליט"א

לזכר נשמת אביו

הרב הגאון החסיד המפורסם,
שקדן עצום מחודד ומפולפל
חכם חרוץ ועושה צדקה וחסד,
מיוחסי כהונה ומגזע גדולים

כש"ת הרב דוד צבי הכהן ז"ל
בן הרה"ח המופלג כש"ת מוה"ר אשר ישעי' ז"ל
מוקני חסידי פלאנטש
נין ונכד להרה"ק הכהן הגדול מאחיו
כקש"ת מוה"ר דוד מגיד זצלה"ה
אבד"ק ראדאמישלא
נפטר י"ט טבת תשל"ו לפ"ק

ולז"נ אמו האשה החשובה והצנועה,
יראת ה' היא תתהלל
טובת הלב ואדוקה באמונת חכמים,
עשתה רב חסד בימי הזעם
מרת פיגא יוטא בת ר' ישראל משה הלוי ע"ה
נפטרה י"ט סיון תשס"ג לפ"ק

ולז"נ חמיו הרב החסיד הנעלה ואהוב לבריות
שייף עייל שייף נפיק וגרים באורייתא תדירא
בור סיד שאינו מאבד טפה
מוה"ר נפתלי ב"ר אברהם אבוש ויעטשנער ז"ל

חתן הרה"צ ר' נפתלי שמואל צבי זצ"ל בן
הרה"ק המפורסם מוה"ר ר' אלעזר מאושפיצין
זצוק"ל שהיה בן הרה"ק המפורסם מוה"ר ר'
יהושע מקאמינקא זצוק"ל וחתן מרן הרה"ק
רשכבה"ג בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל

נפטר י"ד טבת תשנ"ח לפ"ק

לזכר נשמת אביו

הרב החסיד מאוד נעלה
איש יקר רוח ונועם המדות
וגרים באורייתא תדירא
מגזע אראלים ותרשישים

כש"ת הרב יהודה יצחק (המכונה ליבוש)
פרענקיל ז"ל
בן הרב חיים אפרים ז"ל בן הרב יעקב שלמה
ז"ל

שהי' בן הרה"ג"צ רבי יהודה יצחק זצוק"ל
אבד"ק סאניק
וחתן הרה"ג"צ רבי אברהם אהרן ט"ב זצוק"ל
אבד"ק קאלבסוב
בהגה"ק בעל ייטב לב זצוק"ל האבד"ק סיגוט
בהגה"ק רבי אלעזר ניסן זצוק"ל
אבד"ק דראהביטש
בהגה"ק רבינו משה בעל ישמח משה זצוק"ל

נכד הגה"ק רבי נפתלי צבי זצוק"ל
והגה"ק רבי אשר ישעי' זצוק"ל מראפשיץ,
הגה"ק בעל טיב גיטין וקידושין
אבד"ק סטרופקוב,
הגאון"ק בעל חכם צבי, מהרש"ל,
מגלה עמוקות, קקיון דיונה,
ולמעלה בקודש, זי"ע.

צוה את בניו ואת ביתו אחריו והדריכם שלא
ימושו מנגד עיניהם מקור מחצבתם לילך
בדרכיהם ולדבוק באורחותיהם.

נפטר י"ד אדר א' תשמ"ט לפ"ק

לזכרון עולם

ליזכר נשמות

הרב החסיד מוה"ר יוסף יוסף בן הרב החסיד
מוה"ר פנחס אלימלך ז"ל ווייסמאן

נפטר ו' אלול תשל"ד לפ"ק

וזוגתו החשובה מרת דרעזיל ע"ה הי"ד בת הרה"ג
רבי חיים יוסף לאנדא ז"ל דומ"ץ אורשיווא

נהרגה עקד"ה כ"ז אייר תש"ד לפ"ק

מגזע הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זצוק"ל, הרה"ק רבי
אורי מסטרעליסק זצוק"ל, הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין
זצוק"ל, והרה"ק צבי הירש שיף אביו של הישמח משה זצוק"ל

וצאצאיהם מוה"ר נחום, מוה"ר חיים משה, מוה"ר אשר
יונה, מרת עטיא ראכיל, מרת יכט זכרונם לברכה

הרב החסיד מוה"ר חיים ארי' בן הרב החסיד
מוה"ר יוסף ליטמאן ז"ל קויפמאן

נפטר א' דר"ח אלול תרצ"ד לפ"ק

וזוגתו החשובה מרת ראכיל בת הרב החסיד
מוה"ר זאב דוב ע"ה הי"ד

מגזע רבי קאפיל ליקאווער זצ"ל

נהרגה עקד"ה יום א' דחג השבועות תש"ד לפ"ק

ובניהם זלמן צבי, יוסף רפאל ע"ה הי"ד

נהרגו עקד"ה במחנה אוישוויץ תש"ד לפ"ק

ולז"נ האברך היקר מאוד נעלה,

גרים באורייתא תדירא

סבל יסורים הרבה, וקבלם באהבה

הרב החסיד מוה"ר משה חיים ארי' ז"ל בן הרב
החסיד מוה"ר מאיר שליט"א

שנקטף בדמי ימיו ביום ב' דחג הסוכות תשל"א לפ"ק

הונצח ע"י זקני היקר הרבני החסיד מאוד נעלה
מוה"ר מאיר ווייסמאן שליט"א

וזקניתי היקרה והחשובה מרת אסתר תחי'

ליזכר נשמות

הרב החסיד מוה"ר חיים אפרים הי"ד בן הרב
החסיד מוה"ר יעקב שלמה ז"ל פרענקיל

וזוגתו החשובה מרת פעסיל ע"ה בת הרב החסיד
מוה"ר דוד אלי' ז"ל

נהרג ונשרף עקד"ה באוישוויץ ח"י אב תש"ד לפ"ק

וצאצאיהם הב' נפתלי צבי הי"ד, מוה"ר יהודה יצחק, מוה"ר
אברהם אהרן, מוה"ר משה, מוה"ר יוסף, ובתם מרת פריידל
לאנה הי"ד, מרת דבורה, מרת פעריל זכרונם לברכה

הרב החסיד מוה"ר ניסן בן הרב החסיד מוה"ר
אלימלך צוויבל ז"ל הי"ד

נכד הג"מ נפתלי צוויבל זצ"ל שהיה עמיסו של רבינו החוזה
מלובלין, ולמדו יחד בצוותא חדא. ונכד בעל מח"ס סמיכות
חכמים זצ"ל

נהרג ונשרף עקד"ה באוישוויץ י"ג תמוז תש"ד לפ"ק

וזוגתו החשובה מרת מיכלא ע"ה בת הרב החסיד
מוה"ר חיים ברוך עהרנבערג ז"ל הי"ד

נהרגה ונשרפה עקד"ה באוישוויץ י' סיון תש"ד לפ"ק

וצאצאיהם מוה"ר אלעזר, מוה"ר מאיר, מוה"ר מתתיהו,
מוה"ר דוד, ובתם מרת יכט זכרונם לברכה

מגזע המהר"ם לובלין, הב"ח והט"ו, הגה"ק בעל מח"ס
מלא הרועים זצ"ל, הגה"ק מוה"ר יוסף אשר אהרנבערג
זצ"ל מפרעמיסלא, הגה"ק בעל מח"ס תולדות אברהם
זצ"ל אבד"ק גלונא ואוליינאב, הגה"ק יצחק חריף זצ"ל
אבד"ק אוליינאב וסאמבור, הגה"ק מוה"ר יהושע זצ"ל
אבד"ק קרקא בעל מח"ס מגיני שלמה ושו"ת פני יהושע.
זכותם יגן עלינו.

ארץ אל תכסי דמם ואל יהי מקום לזעקתם, עד
ישקיף וירא משמים וינקום דם עבדיו השפוך

הונצח ע"י זקניתי היקרה והחשובה

מרת צילא רחל פרענקיל תחי'

מערכ"י לב

אמר להם הקב"ה לישראל הן מעריכין לפני את
נפשותיכם אני מציל אתכם מעריכת גיהנם שנאמר
(ישעיה ל, לג) כי ערוך מאתמול תפתה. ואערוך לפניכם
שלחן, הוא שאמר דוד (תהלים כג, ה) תערוך לפני שלחן
נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויח, אמן וכן יהי
רצון.

(תנחומא בחקותי ו)

אהלל בשיר ותודה, כליותי תעלוזנה ושפתי אפצה ברנה, אשר זכיתי להופעת ספרי "עריכת נר" עמ"ס ערכין, האוסף
ואוצר בתוכו דברי רבותינו המפרשים הגדולים, ראשונים ואחרונים, הן אותם הבנויים על המסכת, והן אותם המפורזים
בספרי שו"ת וכו', אשר יקל על הלומד להתבונן בדברי המשנה והגמרא, מבלי שיצטרך לבלות זמנו בחיפוש ובדיקה, ויהיו
הדברים שמחים כנתינתן מסיני.

מעטים אשר טיפלו במסכת ערכין לחרשה ולטייבה, לסקלה מאבני נגף ולהכשירה לפני רבים שיבקעו בה, והנה מן
המסכתות העזובות והבלתי נלמדות כל כך, לכן חובה כפולה היא למצוא לה גואלים, כמו שכותב החסיד בספר חסידים
(סימן רס"א) "אהוב את המצוה הדומה למת מצוה, שאם אתה רואה בני עירך לומדים מועד וסדר נשים, תלמוד סדר קדשים
וכו' ותקבל שכר כנגד כולם". על כן אזרתי חיל, ואמרתי לנפשי שחי ונעבורה בין בתרי ספרי המפרשים, ללקט מדבריהם
אשר המה קילורין לעינים ומבררים כשמלה את דברי התנאים והאמוראים, רש"י ותוספות, לתרגם מלשונם העמוק אל
הלשון שוטף, קלה וצחה, קצר ותמציתי, ולברר כל סוגיא לכלליה ופרטיה, עם טעמים ונימוקים, יסודותיהם וסברותיהם.

עצם האסיפה לאכסניא אחת ראויה לברכה, ולך נא ראה מה שכתוב בספר פלא יועץ (אות אסיפה), ומלבד זאת
הרבה יגיעה ועמל השקעתי, הן בבירור וליבון הדברים, והן בסגנון הכתיבה בניפוי אחר ניפוי שיהיו הדברים מובנים היטב
ומתקבלים על לב לומדיהם בלי קושי. ואך למותר להדגיש שאם נמצא איזה טעות, ח"ו לתלות הקולר באילנות הגדולים
רבותינו המפרשים, וכאשר ידוע הפתגם כשם שאי אפשר לבר בלי תבן וכו', ובפרט במשימה גדולה וכבידה כזו. ומתחילה
עלה בדעתי לעכב ההדפסה ולשוב ולבדוק בבדיקה אחר בדיקה, אך לא רציתי לעכב יותר, ותמכתי יתדותי במה דאי'
בתוספתא דמכילתין (ב, ז, הובא בתוס' יז, ב ד"ה אבל): "עני שהעריך וכו', אין אומרים לו יעשה מלאכה ויביא ערך עשיר,
אלא מוטב שיביא ערך עני מיד, ואל יביא ערך עשיר לאחר זמן", על כן בודאי ראוי להגיש עכ"פ ערך עני. ולזאת בקשתי
שבאם ימצא הלומד איזה שגיאה, נא להודיעני, ואתקנו במהדורה הבאה.

סגנון הספר הוא, אשר בה'פנים' מובאים עצם הביאורים וקוטב החידושים, ובשולי העמוד באים אותם הדברים ביתר
ביאור, כלומר שגם המה מן המקור, אבל בדרך ארוכה יותר ובהוספת קושיות ופירוקים כדרכה של תורה. רק לפעמים
הוספתי שם ממה שעלה במצודתי, חידוש או הערה וכדומה, וציינתי על זה אותיות א.ה., או 'המלקט'.

ובזה הנני להבהיר, שמטרת חיבור זה הוא להיות כמפתח שער ללומדי המסכת, ולצבור 'תוכן' דברי המפרשים הנוגעים
לכל סוגיא וסוגיא, ולציין מראה מקומות השייכים להענינים ששקלו וטרו בגמ' שבכל דף ודף, אי לכן – על אף שטרחתי
להביא קרוב ללשון מחברי הספרים, כדי שלא לטשטש את ההבנה בכוננתם – מ"מ הוצרכתי לקצר ולמצות אך ורק תוכן
הדברים, אכן זה יכול לגרום באיזה מקומן קצת אי הבנה בדברי הראשון או האחרון, אבל כאמור נקטתי דרך הקיצור כדי
למלאות עיקר מטרת החיבור. ובאמת יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן, ופעמים רבות הוצאתי את הדברים מתוך

מערכ"י לב

מערכות גדולות ואריכות הדברים, כשולה פנינים מן הים, וישמע חכם ויוסיף לקח, והמעייץ יבחר ללמוד את עיקר הדברים מתוך הספר, כאשר ציינו מקורו טהור, שיש נמצא דבריהם בארוכה. עוד יש לציין, דהנה אמרו רבנן בכפיל"א, והיות שלפעמים כמה מן המפרשים הקשו קושיא אחת, או תירצו כאחד, בבחינת שני נביאים המתנבאים בסגנון אחד, ובדרך כלל השתדלתי לשלבם ביחד ולהביאם בשמם, אמנם הנני בזה להתנצל, שבאופן שיש איזה שהוא שינוי ביניהם, או חידוש נוסף, לפעמים השארתי כשני ענינים נפרדים, אף שנראה ככפל. וכן נמצא בענין שנידון הרבה בסוגיא אחת, וכמה מן המפרשים העירו בענין זה, רק שלא במקום אחד בגמ', או שאחד הרחיב בזה בגמ' ואחד ברש"י או בתוס', הבאתי שני פעמים, וטובים השנים מן האחד. וכן בסוגיא עצמה הבאתי כמה פעמים ענין אחד בכפלים, בהבלעה ולצורך הבנת הנושא, ומיניה ומיניה תסתיים שמעתתא. עוד זאת למודעי, שפרק ראשון שכבר ראה אור בשנת תשס"ד נדפס כעת שנית, ועל אף שיש הרבה להוסיף, לא שנית רק איזה תיקונים קטנים, וברצוני עוד להדרו במהדורה חדשה, ויהיה מעשהו כמתכונת שאר הפרקים.

קראתי שם הספר "עריכת נר" כי על ידה ערכתי נר להאיר נתיבות מסכת ערכין, ומעתה הבא אל תוך חדרי מסכת זו ימצא לפניו שלחן ערוך ונר דלוק. גם רמוז בו שמי ושם הורי, כי תיבות "עריכת נר" עם האותיות עולים כמספר "יוסף יוזפא בר אלימלך וחנה ראייל יחיו", כידוע מספר הרוקח לרמזו שם המחבר בספרו.

הנני בזה להזכיר לטובה ולברכה את מע"כ אבי עט"ר הרבני החסיד המפואר בנש"ק הרב אלימלך שליט"א, ואמי מורתו היקרה והחשובה תחי', על כל הטוב והחסד שגמלוני מעודי, אשר ערכ"ה עלי גליון אי אפשר לתאר, ועל שעומדים תמיד לימיני בעידוד ובעזרה שאוכל לישב באהלה של תורה. יזכו לראות רב נחת אצלנו, ואצל כל יוצ"ח שיחיו, ויתברכו ממעון הברכות ויצליחו בכל אשר יפנו, לאורך ימים ושנים טובות. כמו"כ חובה נעימה לי להזכיר לטובה ולברכה את מע"כ מו"ח הרבני החסיד המפואר מיוחסי כהונה הרב ישראל יעקב קאהן שליט"א, ונוות ביתו חמותי היקרה והחשובה תחי', על כל הטוב והחסד שעושים עמי ועם כל בני ביתי, בעידוד ועזרה בכל עת, במסירות ובנפש חפיעה. ימלא ה' כל משאלותיהם, בשמחה ונחת מכל צאצאיהם, ויתענגו מטוב ה' עד ביאת ינון. ואביע רגשי תודתי להעזר אשר חנני ה' מנב"ת רעיית החשובה תחי', הנושאת בעול הבית כדי שאוכל להתעסק בתורה בלא הפרעה, ואף עודדה אותי במלאכת קודש זו. ישלם ה' פעלה ומשכורתה תחי' שלמה מאת ה', ומתוך בריאות הגוה"נ נרוה נחת דקדושה מצאצאינו היקרים בנותינו פעריל שרה תחי' וחי' פעסיל תחי' ובנינו יהודה יצחק ני"ו, ובנותינו פיגא יומא תחי' ומרים דרעזיל תחי' ובנינו נפתלי ני"ו, ונגדלם לתורה ולמצוות לחופה ולמעש"ט בהרחבת הדעת וברב עונג ושמחה.

ובעמדי בסיומא דמסכת ערכין, אשא משלי ואומר, ואביע בלב מלא התרגשות וגעגועין, הדרן עלך מסכת ערכין והדרך עלן, שמע נא חידתי ומליצתי, צוותין בסימא, וערכין לא רחיקא, זה לי שמונה שנים איתך השתעשעתי, מפריך המתוקים טעמתי, ומימיך הצחים שתייתי, נטעתי את שדך, ותיקנתי כרמיך, זה חלקי מכל עמלי, דעתך עלן מסכת ערכין ודעתך עלך, העתיר בעדי ובעד בני ביתי, והיה זה שכרי.

טרם אכלה לדבר אשא פני למרומים ברנה ותודה על העבר שהגעני עד הלום, ושם חלקי מיושבי בית המדרש, והיה בעזרי ובסעדי לערו"ך ער"ך של תורה, ולא כפי ערכ"י עלי אלא ברוב רחמיו וחסדיו ובזכות אבוק"ק. ואחלי יכוננו שיתקבל הספר ברצון, וישמש את מטרתו לעזור ולהועיל ללומדי המסכת, הן הלומדים היגעים בעומק הפשט, והן הבעלי בתים הקובעים עתים לתורה, כולם ימצאו בו טעם לשבח, ויגיעו על ידו להבין דברי חכמים וחידותם. ותקותי שתפילתי על חיקי תשוב שאזכה לישב בבית ה' לאורך ימים שקט ושאנן, דשן ורענן, מתוך בריאות אושר ונחת, עד שזוכה לראות בצמיחת קרן דוד ובעריכת"ת נ"ר לבן ישי במהרה בימינו, אמן.

יוסף יוזפא פרענקיל

מערכ"י לב

פה מקום אתי לדרוש בכבוד אכסניה ה"ה ישיבה וכולל הרבצת תורה – זכרון שניאור, בעיר פלעטבוש ניו יארק, העומדת תחת נשיאותו של ש"ב הרה"ג המפורסם כש"ת מוה"ר יקותיאל יהודא ביטערספעלד שליט"א ראש הישיבה, אשר בצילה חסיתי כמה שנים כולם שוין לטובה, ובין כותליה חיברתי חלק ראשון מספרי (על פרק ראשון). הנני בברכה שיזכה להמשיך עבודתו הקודשה, וירבה חיילים ופעלים לתורה ולתעודה, עוד ינוב בשיבה דשן ורענן מתוך נחת והרחבת הדעת.

כמו כן אדרוש בכבוד אכסניה של תורה, בית גדול מלא זיו ומפיק נוגה, כולל דישיבת מיר בארה"ב, העומדת תחת נשיאותו של הרה"ג המפורסם כש"ת מוה"ר אליעזר גינזבורג שליט"א ראש הכולל, בה אני חוסה זה כמה שנים, ובין כותליה חיברתי חיבור זה. ומה גם שזכיתי בשנים אלו ליהנות מזיו אורו של הראש ישיבה מו"ר מרן הגאון הגדול רבי שמואל בירנבוים זצ"ל. והנני בברכה שיזכותו הגדול יעמוד בעד ישיבתו, ובעד תלמידיו ומעריציו להתברך בכל מילי דמיטב.

גם אודה לידידיי חברי הכולל חכמי תורה ומופלגים ביראה, המה עודדוני והמריצוני, אמצוני וחזקוני כל ימי משך עבודתי. יזכו לעלות במעלות החכמה ויצליחו בכל אשר יפנו.

כן אביע תודתי לכל אלה שעמדו לימיני. הרב עזריאל יוחנן טויבער שליט"א מחבר ספר ברכת הבית עמ"ס חלה, שעבר על כל הספר והעיר הערות נכונות וישרות; הרב יעקב צבי פעלדמאן שליט"א שעבר על כל הספר והגיהו כיד ה' הטובה עליו; אחיי היקרים הצמודים לקירות לבבי הרב יואל שליט"א והרב משה שליט"א שנהנתי מהם עצה ותושיה; הרב שמואל שמעלקא קליין שליט"א שפתח את אוצרו הגדול, והמציא לי ספרים יקרי המציאות עמ"ס ערכין; הרב יואל זעליג הי"ו בעל בית הדפוס "מפואר" שעשה את עבודת ההקלדה בשלימות; הרב יואל שפיטצער הי"ו בעל בית הדפוס "ישר" שעשה את העימוד ועיצוב במסירות ובטוב טעם ודעת; בית הדפוס "חיש" ולהעומד בראשה הרב יעקב קעניג הי"ו, על מסירותו והשתדלותו בהדפסה מצוינת. כולם ישאו ברכה מאת ה'.